

EBALUAZIO DIAGNOSTIKOA

DBH 2. maila

2024-2025 IKASTURTEA

Izen-deiturak:

Ikastetxea:

Taldea:

Herria:

Data:

EUSKARAZKO
HIZKUNTZA GAITASUNA

Jarraibideak

Proba bat egingo duzu, bi zati dituen.

1. zatia - Irakurmena

Atal honetan hiru testu irakurriko dituzu:

- *Irulegiko herrixka eta gaztelua..*
- *Sendabelarrak.*
- *Gaitu.es.*

Irakurri duzunari buruzko galderei erantzun beharko diezu. **Hainbat motatako** galderak aurkituko dituzu:

- Galderetako batzuek lau erantzun dituzte aukeran, eta haietan **zuzena** dena aukeratu eta haren ondoan dagoen letra biribil batez inguratu behar duzu. Adibidez:

Zenbat biztanle ditu Iruñeak?

- A. Bartzelonak bezainbat.
- ☒ B. 200 000, gutxi gorabehera.
- C. Milioi bat.
- D. Zenbait milioi.

Erantzuna aldatzea erabakitzen baduzu, ezabatu X batekin lehen erantzuna eta erantzun zuzena biribil batez ingura ezazu, ondoko adibide honetan egin den bezala:

Zenbat biztanle ditu Iruñeak?

- A. Bartzelonak bezainbat.
- ☒ B. 200 000, gutxi gorabehera.
- C. Milioi bat.
- ☒ D. Zenbait milioi.

- Beste galdera batzuetan, aldiz, eskatuko dizute (E) egia edo (G) gezurra erantzutea, ideaiak erlazionatzea edo erantzuna idaztea puntuak dituen gunean:

Zein da Iruñeko tokirik ezagunena?.....

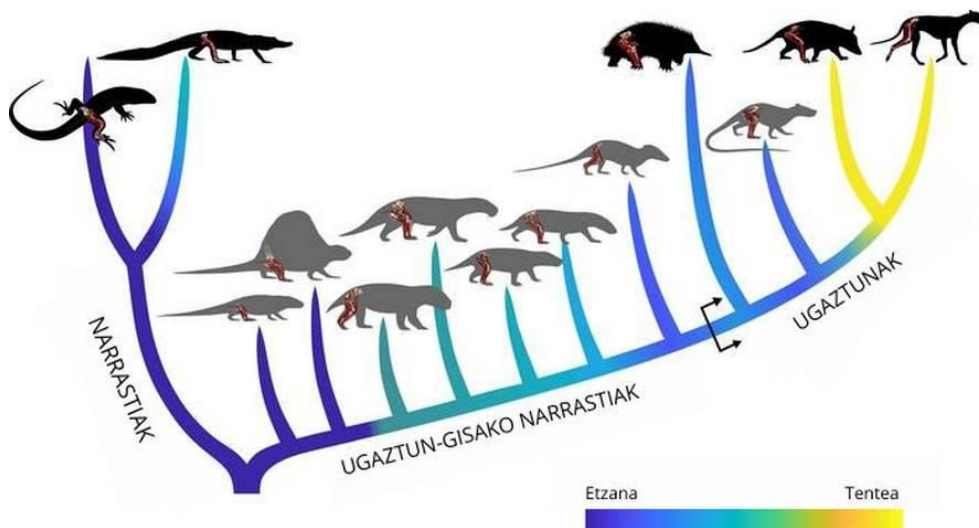
2. zatia – Ekoizpen idatzia

Zati honetan azkeneko irakurgaiarekin nolabaiteko erlazioa izengo duen testua idatzi beharko duzu. Irakurri arretaz jarraibideak. Zirriborroa egitea derrigorrezkoa da.

Proba hau egiteko 70 minutu dituzu.

1. testua. UGAZTUNENTZAT EZ ZEN ERRAZA IZAN TENTE JARTZEA

Ikertutako espezie modernoek (beltzez) eta desagertutakoek (grisez) arteko erlazio ebolutiboak. Arg. Peter Bishop

Ugaztunak narrastien gisara ibiltzetik tente egotera pasatzea trantsizio konplexua eta ez-uniformea izan zen, eta uste baino askoz beranduago gertatu zen. Ondorio horretara iritsi dira Harvard Unibertsitateko (AEB) bi ikertzaile, Science Advances aldizkarian argitaratu duten lan batean.

Narrastien jarrera etzanetik ugaztun modernoek jarrera tentera pasatzea une erabakigarria izan zen eboluzioan. Gorputz-adarren anatomian eta funtzioan aldaketa garrantzitsuak gertatu ziren sinapsidoetatik terioetara: **sinapsidoak** lehen ugaztunak eta oraindik ugaztun ez ziren arbasoak (ugaztun gisako narrastienak) biltzen dituen taldea dira; **terioak** gaur egungo ugaztun mota bat dira. Bada, orain arte ez zegoen argi jauzi ebolutibo hori noiz eta nola gertatu zen.

Orain, eredu biomekaniko aurreratuetan eta datu fosiletan oinarrituta, ikertzaileek ikusi dute bide hori oso konplexua izan zela.

- Hasteko, gorputz-adarren jarrera posible guztiak aztertu nahi zituztenez, bost espezie modernoren biomekanika ikertu zuten (besteak beste, musker eta galgo bat). Horrela, anatomiak animalia horien jarrerarekin eta mugitzeko moduarekin duen lotura hobeto ulertu ahal izan zuten. Garatu zuten eredu biomekanikoari esker, simulazioak egin ahal izan zituzten, atzeko gorputz-adarrek lurrean zenbateko indarra egin zezaketen kalkulatzeko. Frogatu zuten hankek egin dezaketen indarra erabakigarria dela lokomozioaren eboluziorako.
- Aurrekoaz gain, zortzi espezie fosil aletara zabaldu zuten analisia, 300 milioi urteko eboluzioa kontuan hartuta.

Guztiarekin, ikertzaileek ondorioztatu dute narrastien jarrera etzanetik ugaztun modernoek jarrera tenerako aldaketak gorabehera handiak izan zituela milioika urtetan zehar. Eta, azkenean, egungo ugaztunen jarrera tentera lotutako ezaugarriek (hezurren forma, giharren indarra, ...) aurretik uste baino askoz beranduago eboluzionatu zutela.

- 1. Testuak bi ikerlarik egindako lan bat aipatzen du. Non argitaratu zen ikerketa-lan hau?**

.....

- 2. Zein da Harvardeko Unibertsitatearen ikerketa-lanaren helburu zehatza?**

- A. *Sinapsidoen eta terioen* arteko bilakaera.
- B. Jarrera etzanetik jarrera tentera ugaztunek izan zuten bilakaera.
- C. Ugaztunen gorputz-adarren bilakaera.
- D. Ugaztunen mugimenduaren bilakaera.

- 3. Aukeratu baieztapen zuzena:**

- A. *Sinapsidoak* gaur egungo ugaztunak dira.
- B. *Terioak* ugaztun primitiboak dira.
- C. *Sinapsidoak terioak* baino lehenagokoak dira.
- D. Narrastiak ugaztunak dira.

- 4. Ikerketa-lanerako honako hauek erabili ziren ...**

- A. ... galgo bat eta musker bat.
- B. ... zortzi espezie moderno eta bost espezie fosil.
- C. ... bost espezie moderno eta zortzi espezie fosil.
- D. ... narrasti eta ugaztun modernoak.

- 5. Zer aztertu zuten eredu biomekanikoarekin egindako simulazioekin?**

- A. Atzeko gorputz-adarrek lurlean egiten ahal duten indarra.
- B. Aurreko gorputz-adarrek lurlean egiten ahal duten indarra.
- C. Gorputz-adarretako aldaketak, fosiletatik abiatuta.
- D. Anatomian gertatzen diren aldaketak, fosiletatik abiatuta.

- 6. Testuko lehen esaldia hauxe da: <<Ugaztunak narrastien gisara ibiltzetik tente egotera pasatzea trantsizio konplexua eta ez-uniformea izan zen>>. Zer esan nahi du honek?**

- A. Ez duela denbora-lerro bat jarraitzen.
- B. Ez zela bilakaera erraza izan.
- C. Ez zela bilakaera progresiboa eta perfektua izan, baizik eta gorabeheratsua.
- D. Ez zela bilakaera homogenea izan toki guztietan.

- 7. Esan ezazu Harvardeko Unibertsitatearen ikerketa lan honi buruzko baieztapen hauek gezurra ala egia diren:**

	E	G
A. Ikerketa-lana fosiletan oinarritu dute soilik.		
B. Ikerketa-lanak balio izan du anatomia eta mugitzeko moduaren arteko lotura hobeto konprenitzeko.		
C. Ikerketa-lanak frogatu du hankek eragiten ahal duten indarra funtsezkoa dela animalien lokomozio-sistemaren bilakaeran.		
D. Ikerketa-lanak frogatu du egungo ugaztunen jarrera tentea uste baino askoz lehenago iritsi zela.		

- 8. Zergatik esaten dugu testu hau azalpen-testua dela?**

- A. Ikerketa zientifiko baten emaitzak azaltzen dituelako, eta horretarako, hizkuntza konplexu eta kultua erabiltzen duelako.
- B. Unibertsitate ospetsu bateko ikerketa zientifiko batek egindako urratsak kontatzen dituelako.
- C. Ikerketa zientifiko baten emaitzak modu objektiboan azaltzen dituelako, eta horretarako, hizkuntza tekniko eta zehatza erabiltzen duelako.
- D. Azterketa baten ondorioei buruz konbentzitzen saiatzen delako, eta horretarako, hizkuntza tekniko eta zehatza erabiltzen duelako.

Lehenengo testuko galderen amaiera

2. testua ondoko orrialdean dago.

2. testua. SENDABELARRAK

INTSUSA

(*Sambucus nigra*)

INTSUSA/SABUKA/TURTA/LIN TXUSA

Intsusaren zurtoinak bi azal izaten ditu. Lehenengo azala, kanpokoia, marroia eta gogorra izaten da. Azal hori kenduta bigarren azala agertzen da, fina eta berdea, ukenduak egiteko erabiltzen dena.

Greziar garaian adarrekin Sambuké izeneko musika tresna egiten zuten eta badirudi hemendik heldu dela bere latinezko *Sambucus* izena.

Intsusa altuera handi bat hartzen duen zuhaixka bat da. Asko nabarmentzen da loretan dagoenean. Bere loresorta zuriek argia ematen dutela dirudi!

UKENDUA

INFUSIOA

JANGARRIA

GORPUTZA
ZAINTEA

INTSUSA ZERTARAKO ERABILI

- Bere ezaugarri garrantzitsuenetakoa **larru azaleko arazoei** aurre egitea da: zauriak, erredurak, kolpeak, herpesak, ospela, etab.
- Loreak **arnas bideko arazo** edo gaitz askoren aurrean lagungarri izan daitezke; katarroa, gripea, bronkitisa, etab.
- Izerditzeko, sukarra jaisteko, mukiak botatzeko, etab. ere egokia da.
- **Begiak garbitzeko** ere erabiltzen da, konjuntibitisaren kasuan, adibidez.

KONTUZI!

Edozein erabilpen egin aurretik osasun arloko profesional batekin hitz egin behar da eta bere aholkuak jarraitu. Lan honetan ematen den informazioa eta erremedioak ez dira medikuen tratamenduen ordezkio.

<https://sendabelarrak.haziak.eus/sendabelarrak/intsusa>

“RAKUS”, SENDABELARRA ERABILIZ ZAURI BAT SENDATZEN IKUSI DUTEN LEHEN ORANGUTANA.

MIGUEL ÁNGEL CRIADO

2024ko maiatzaren 2a

Fibraurea tinktorioa Asiako hego-ekialdeko oihanetako landare igokaria da. Tokiko komunitate askok sendabelar gisa erabiltzen dute. Horrekin hainbat gaixotasuni egiten diote aurre, diabetesetik hasi eta malariaraino, digestio-arazoak tarteko. Zientzia modernoak zenbait substantzia aurkitu ditu osagaien artean: furano diterpenoideak, propietate antibakterianoak, antiinflamatorioak, antioxidatzaileak eta fungizidak dituztenak. Bi alkaloideko kontzentrazio handiak ere baditu, bereziki protoberberinakoa, berberinaren jatorria, parafarmazietan eta belar-dendetan erraz aurki daitekeen konposatua (...).

Sumatrako iparraldeko muturrean (Indonesia) lehen aldiz ikusi dute begipean zauri itsusi bat zuen orangutan ar batek *Fibraurea tinktoria* hostodun txaplata bat sortu eta zaurian igurtzi egin zuela. Egun batzuen buruan, ultzera itxi egin zen, eta bi hilabeteren buruan ia ez zen orbainik ikusten.

Ar honek Rakus du izena, Sumatrako orangutana (*Pongo abelii*), eta espezie horretatik 7.500 baino ez dira geratzen bizirik. 2022ko ekainaren 22ko goizean, ikertzaileek bi arren arteko hots-borroka arraro horietako bat entzun zuten (...). Eguerdian ikusi zuten lehen aldiz lesioa: Rakusek zauri sakona zuen begipean. Borroka ikusi ez bazuten ere, ikertzaileek uste dute goizeko liskarraren emaitza izan zela. Hiru egun geroago, jokabide berria ikusi zuten: Rakus *F. tinktoria* hostoak erauzten ari zen eta, une batez murtxikatu ondoren, irentsi gabe, bere zukua jarri zuen zaurian. Handik gutxira, euliak zauri irekian ari zirenean, berriro murtxikatu zituen hosto berriak, ultzera osoa berdez estali zuen txaplata bat egin arte.

Txaplata eman eta hurrengo egunean, landare bereko zurtoinak eta hostoak jan zituen, baina hurrengo egunetan ez zuen horrelakorik egin (...). Rakus sendatzeko prozesuaren xehetasun guztiak Scientific Reports aldizkari zientifikoan argitaratutako lan batean kontatzen dira. (...).

<https://elpais.com/ciencia/2024-05-02/rakus-el-primer-orangutan-al-que-han-visto-curarse-una-herida-con-una-planta-medicinal.html>

9. Zeri buruz hitz egiten dute bi testuek?

.....
.....

10. Aurkitu *Sambucus nigra*-ren euskarazko izenak.

.....

11. Nondik dator *sambucus* izena?

- A. Instrumentu batetik.
- B. Adarren sinonimo bat da.
- C. Grekeratik.
- D. Zuhaixkaren loreetatik.

12. Aukeratu intsusaz hitz egiten duen web orriari buruzko aukera zuzenena:

- A. Terapia naturalen alde dagoen mediku profesional batek idatzi du.
- B. Intsusak antibiotikoa ordezkatzeko dezakeela bronkitisean edo konjuntibitisean dio web orriak.
- C. Intsusa lasaitasun osoz erabil daitekeela gaixorik egonez gero dio web orriak, naturala delako.
- D. Gomendatzen du intsusa erabiltzea erremedio gisa, baina lehenik medikuari kontsultatzea.

13. *Fibraurea tinktorioa* sendabelarra ...

- A. ... orangutanek bakarrik erabiltzen dute.
- B. ... Asiako biztanle-komunitateek bakarrik erabiltzen dute.
- C. ... Asiako biztanle-komunitateek eta animaliaren batek erabiltzen dute.
- D. ... farmazian aurki dezakezun landare bat da.

14. Zer dira furano diterpenoideak?

- A. Sendabelar mota bat.
- B. *Fibraurea tinktoriaren* osagaiak.
- C. Alkaloide mota bat.
- D. Malariari aurre egiten dioten substantziak.

15. Zer da txaplata bat?

- A. Sendabelar baten zati bat.
- B. Sendabelar baten hosto-multzoa.
- C. Orri murtxikatuak eta zanpatuak zukua ateratzeko.
- D. Larruazalaren gainean jartzeko prestakin natural bat.

16. Testuan aipatzen da parafarmazietan eta belar-dendetan erraz aurki daitekeen konposatu bat. Zein da?

.....

17. Testu batean hiru eten-puntuak - "(...)" - parentesi artean agertzen dira.

- A. Hirugarren pertsona baten hitzak sartzeko indikazio bat da.
- B. Irakurtzen ari den pertsonarentzako etenaldia adierazten dute.
- C. Jatorrizko testua egokitu egin dela adierazten du: aurreko esaldia aldatu egin da.
- D. Jatorrizko testua egokitu egin dela adierazten du: zati bat ezabatu egin da.

18. Adierazi esaldi hauetako zein har daitekeen deskribapentzat:

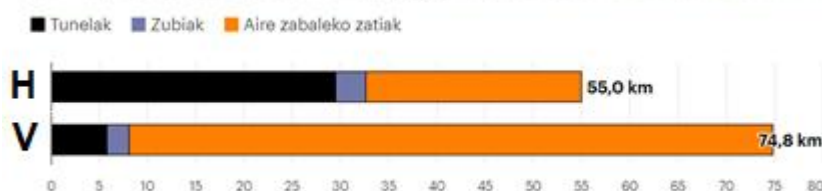
- A. Egun batzuen buruan, ultzera itxi egin zen, eta bi hilabeteren buruan ia ez zen orbainik ikusten.
- B. Intsusaren ukendua erreduretarako, zaurietarako eta larruazaleko arazoetarako erabiltzen da.
- C. Intsusak enbor gogorra du. Oso lore txiki eta zuriak ditu, eta guztien artean lore-sorta handi bat osatzen dute.
- D. Orain dela gutxi arte, belarrez eta landarez egindako terapia naturala zen, leku askotan, jendearen eskura zegoen sendagai bakarra.

Bigarrenengo testuko galderen amaiera

3. testua. ABIADURA HANDIKO TRENA (AHT)

NAFARROA ETA EUSKADIEN ARTEKO LOTURA ETA LANEN EGOERA

Lotunea egiteko bi aukera dago. Iruñea Gasteizekin lotzea (V alternatiba deritzona) edo Iruñea Donostiarekin Ezkio-Itsasotik lotzea (H alternatiba deritzona).

Iruñea eta Donostia arteko bidaia 26 minutu laburragoa izango litzateke Ezkio-Itsasotik, Sakanatik baino. Gasteizko bidetik, baina, Iruñea eta Gasteiz arteko bidea laburragoa izango litzateke.

ZIFRAK

2.060

Ezkio-Itsasoko alternatibarako aurreikusitako kostua. Gastu guztiak kontuan hartuta, Ezkio-Itsasoko aukerak 2.060 milioi euroko kostua aurreikusi dute txosten informatiboan.

700

Gasteizko aukerarako aurreikusitako prezioa. Ezkiokoarekin alderatuta, ia herena balioko du Gasteizko alternatibak: 700 milioi euro.

29,5

Ezkio-Itsasoko alternatibaren distantzia tuneletan. H alternatibak, Ezkio-Itsasokoak, guztira 29,5 kilometro tunel izango ditu, eta tunel zatirik luzeena 21,2 kilometrokoa izango da, Aralar mendikatearen azpian.

%92

Gasteizko alternatibaren ibilbidearen ehunekoa estali gabe. V alternatiba, Gasteizkoa, ia 75 kilometro luze izango da, eta horietako %92 estali gabe izango dira. Ibilbide osoaren %89 lurretik joango da, %3 zubibideetatik eta gainontzekoa tuneletatik.

AHT-aren lanen egoera

Berria egunkarian publikatutako infografia baten moldaketa

19. Nafarroa eta Euskadiren arteko lotura egiteko alternatibetako bat Gasteizkoa da. Zein da aukera horretarako aurreikusitako kostua?

.....

20. Bi aukeretako zein joango litzateke Sakanatik? **BALIOGABETUA**

.....

21. Nafarroa eta Euskadi abiadura handiko trenarekin lotzeko bi aukerak alderatzen baditugu, honako hau ikusiko dugu:

- A. Bietan kilometro gehiago daude aire zabalean lurpean baino.
- B. V alternatiban kilometro gehiago daude lurpean aire zabalean baino.
- C. H alternatiban kilometro gehiago daude lurpean aire zabalean baino.
- D. V aukera askoz garestiagoa da H aukera baino.

22. Esan baieztapen hauek egia ala gezurra diren:

	E	G
A. Ezkio-Itsasoko alternatibaren luzera 29,5 kilometrokoa da.		
B. Frantziako gobernuak hamarkada honetan hasiko da obrak egiten.		
C. Irun eta Lezo arteko zatia amaituta dago.		
D. Bilboko geltokia lurpean eraikitzea aurreikusi da.		

23. Aukeratu Bergarako lotuneari eta Abiadura Handiko Trenari buruzko esaldirik egokiena, testuaren arabera:

- A. H alternatiba eraikiz gero, Iruñetik Donostiara joateko Bergarako lotunetik igaro beharko da.
- B. Bergarako lotunea erabiltzen ari da dagoeneko.
- C. Bergarako lotunea V alternatiba baino garestiagoa da.
- D. Bergarako lotunea osoa lurpean geratuko da.

24. Eusko Jaurlaritzak nahiago du Ezkio-Itsasotik igarotzen den aukera Gasteiztik igarotzen dena baino. Zergatik?

- A. Ez delako hain garestia, 700 eta 2030 milioi artekoa.
- B. Ezkio-Itsaso Bergaratik gertuago dagoelako Gasteiztik baino.
- C. Horrela, Bergarako lotunean ez delako horren trafiko astuna egongo.
- D. Errazagoa izango delako etorkizunean trenbidea Iparraldearekin lotzea.

25. Iruñera iristen diren zatiak ...

- A. ... amaituta daude.
- B. ... obratan daude.
- C. ... tramitazioan daude.
- D. ... 2037rako bukatuta egotea aurreikusi da.

26. Zer adierazten dute puntuek bigarren mapan (AHTaren lanen egoera)?

- A. Obratan dauden tarteak.
- B. Zubiak dituzten tarteak.
- C. Udalerrriak.
- D. Bukatuta dauden tarteak.

27. Zer dute komunean Castejon-Cadreita (Nafarroan), Legorreta-Tolosa (Gipuzkoan) eta Galdakao-Basauri (Bizkaian) zatiek?

- A. Oraindik proiektatu gabe daudela.
- B. Amaituta daudela.
- C. Obratan daudela.
- D. Tramitatuta daudela.

28. Ondorengo taulan testuan dauden hainbat zifra eta hainbat kontzeptu jaso dira:

ZIFRAK	KONTZEPTUAK
21,2	A. H aukera eraikitzen bada, Iruñetik Donostiara joateko zenbat denbora aurreztuko dugun.
3	B. H alternatibarako aurreikusitako kostua.
2060	C. Proiektatutako tunel luzeenaren luzera kilometrotan.
92	D. Gasteizko alternatiban zubietatik joango den ibilbidearen portzentajea.
	E. Gasteizko alternatibaren luzera kilometrotan.
	F. Gasteizko alternatiban estali gabe izango diren kilometroen portzentajea.

Idatzi, beraz, zifra bakoitzari dagokion kontzeptuaren hizkia (bi kontzeptu soberan daude):

ZIFRAK	KONTZEPTUAK (hizkia idatzi)
21,2	
3	
2060	
92	

2. ZATIA- EKOIZPEN IDATZIA

29. Ekoizpen idatzia.

Indusketa arkeologiko batean boluntario gisa parte hartzeko izena eman duzu, eta gaur lehendabiziko laneguna izan duzu. Institutuan eskatu dizute **web orrian eguneroko** bat idazteko. Lehen laneguna amaituta, kanpin-dendara joan zara, eta idazten hasi zara.

Honako puntu hauei buruz idatzi behar duzu:

- Indusketa eremu natural batean egiten ari zarete: inguruan duzun paisaia deskribatu.
- Zer izan da eguneko onena edo txarrena?
- Lehen egunaren ondoren nola sentitzen zaren deskribatu behar duzu: espero zenuen bezalakoa izan al da?

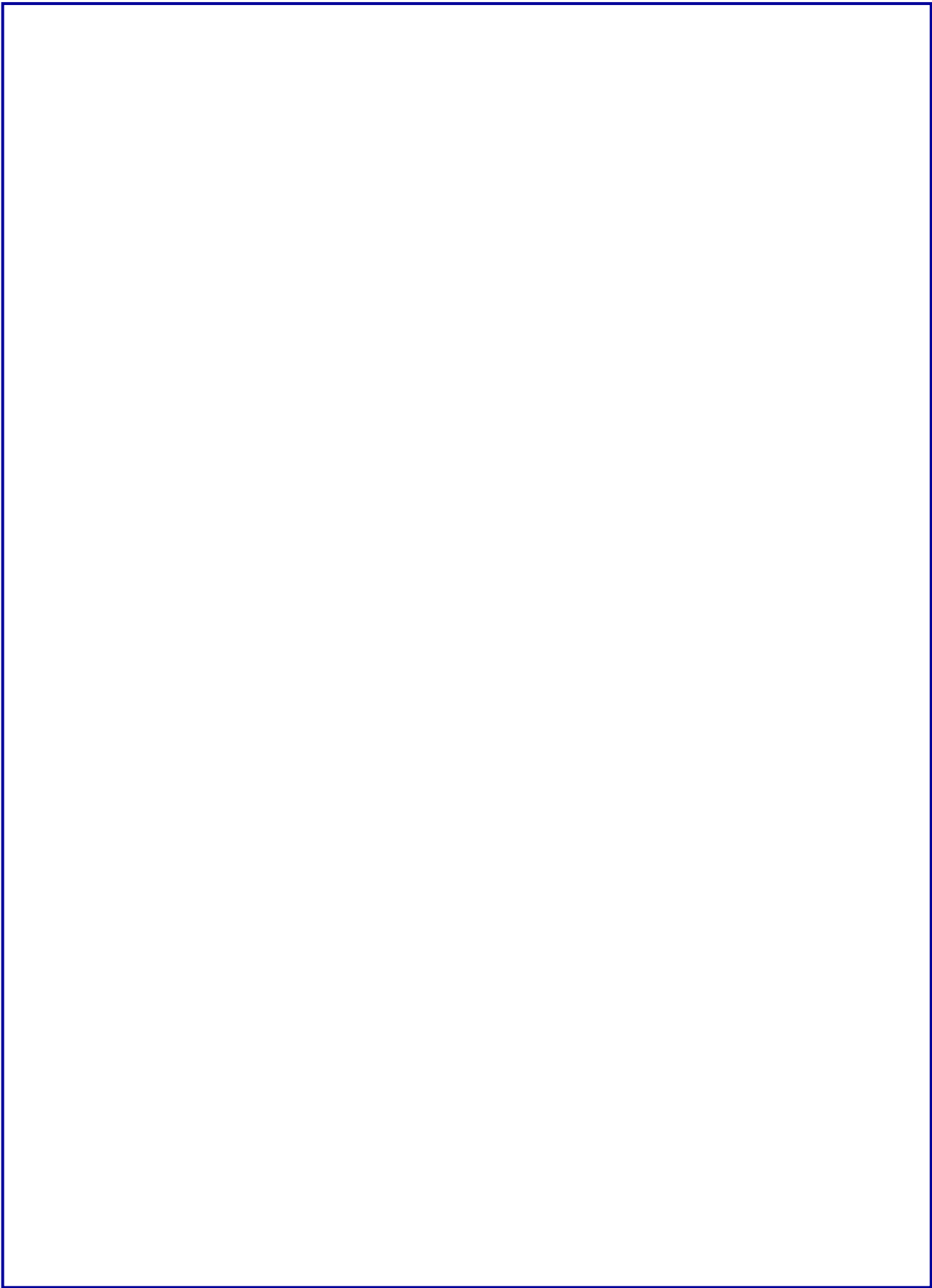
OHARRA. Lehenengo esaldia emango dizugu: zuk jarraitu.

Testua sortzeko kontuan hartu beharrekoak:

1. Hasierako planteamendua pentsatzea.
2. Zirriborrea prestatzea.
3. Behin betiko testua idaztea.

1. Ideiak - Hasierako planteamendua

2. Ziriborroa

3. Behin betiko testua (lehenengo esaldia emango dizuegu: zuk jarraitu).

1. eguna: 2025eko apirilaren 11

Gaur izan da nire lehen indusketa eguna. Kanpadendara iritsi berria naiz eta iluntzen ari du.

[illegible]

Irakasle zuzentzaileak erabili eta bete beharreko puntuazio-taula

Atalak	Irizpidea	0	0,5	1
PLANGINTZA	1. Ideietarako eta zirriborrarako espazioaren erabilera egokia.			
ZUZENTASUNA	2. Aurkezpena.			
	3. Ortografia. (gehienez, puntu 1; gutxienez, 0 puntu) Ortografia-falta bakoitzeko 0,2 puntu kenduko da.			
	4. Zuzentasun gramatikala.			
EGOKITASUNA eta KOHERENTZIA	5. Egokitasuna. - Eskatzen den informazioa transmititzen du. - Erregistroa. OHARRA. Testua 12 lerro edo 120 hitzetara iristen ez bada, ez da atal hau baloratuko.			
	6. Eskatutako baldintza. Lau zatiak osatu ditu.			
	7. Hiztegi- aberastasuna.			
	8. Informazioaren progresio egokia. Testu zentzuduna eta ondo egituratua. OHARRA. Testua 12 lerro edo 120 hitzetara iristen ez bada, ez da atal hau baloratuko.			
KOHESIOA	9. Lotura eta kohesio mekanismoak. OHARRA. Testua 12 lerro edo 120 hitzetara iristen ez bada, ez da atal hau baloratuko.			
	10. Puntuazioa (Gehienez, 1 puntu; gutxienez, 0 puntu) Oker erabilitako <u>puntu</u> bakoitzeko 0,2 puntu kenduko da. Oker erabilitako <u>koma</u> , <u>puntu eta koma</u> eta <u>bi puntu</u> bakoitzeko 0,1 puntu kenduko da.			
29. ITEMA – Osotara:			/10	